

Annette Giesecke

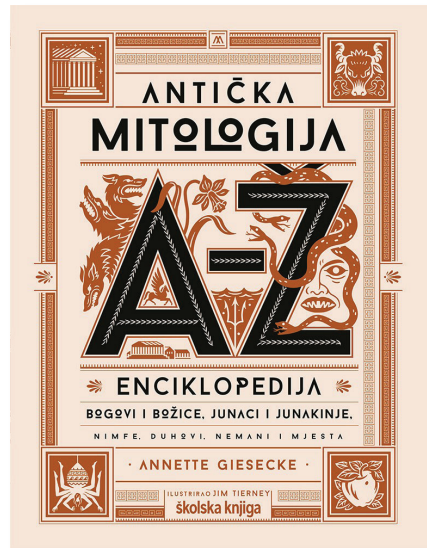
Antička mitologija A-Ž. Enciklopedija. Bogovi i božice, junaci i junakinje, nimfe, duhovi, nemani i mjest

(ilustrirao Jim Tierney)

Školska knjiga, Zagreb, 2022, 340 str.

U izdanju Školske knjige pojavilo se 2022. godine ovo luksuzno i atraktivno izdanje priručnika o antičkoj mitologiji iz pera američke klasične filologinje Annette Giesecke. Knjiga je podijeljena na četiri dijela: prvi dio je o bogovima, božicama, duhovima i nimfama, drugi dio je o junacima, junakinjama i narodima, treći dio je o nemanima, čudima i hibridnim stvorenjima, a četvrti je o mjestima i znamenitostima. Na kraju knjige nalaze se dodatak o bogovima, glosar antičkih izvora te kazalo imena, toponima i pojmova. Autorica je ovaj leksikon zamislila kao popratnu literaturu uz knjigu Edith Hamilton *Mythology: Timeless Tales of Gods and Heroes*, jedan od najpopularnijih mitoloških priručnika na engleskom jeziku, međutim, može se koristiti i samostalno.

Prvo pitanje koje će si mnogi postaviti je, dakako, može li ova knjiga zamijeniti Zamarovskoga i njegove *Junake antičkih mitova*. Treba istaknuti da između ova dva djela postoje neke razlike u pristupu i strukturi. Zamarovský ne dijeli natuknice u veće skupine te nema podjele prema vrstama bića, a toponima, kao što i naslov njegove knjige sugerira, nema uopće. Što se tiče broja natuknica, ova se dva leksikona do neke mjere podudaraju, ali ne u potpunosti. Primjerice pod slovom B Zamarovský donosi sljedeće natuknice: Bakhantice, Bakho, Bateja, Baukida, Bel, Belerofont, Belona, Bijant, Biton, Borej, Brijarej, Briseida, Buziris, a Giesecke: Bakho, Belona, Borej, Bromije; Bakhantice, Bat, Baukida, Bel, Belerofont,

Biton, Blizanci, Brizeida; Brijurej, Bront; Babilon, Beotija, Bospor, te je omjer 13:17 u korist Giesecke, no već pod slovom C Zamarovský ima više natuknica (četiri, u odnosu na Gieseckine tri). Ono zbog čega je Zamarovský osobito poznat i koristan iscrpne su informacije s područja povijesti umjetnosti, kakve Giesecke ne navodi. S druge strane, Zamarovský je ipak objavio svoje djelo prije više od pola stoljeća (1969. godine), te je današnjoj publici potrebna i osuvremenjena literatura. Giesecke navodi neke znanstvene spoznaje za koje nije bilo mjesta kod Zamarovskog, primjerice povezanost grčke Afrodite s kultovima sumerske božice Ištar i feničke Astarte ili maloazijsko porijeklo boga Dioniza. Giesecke donosi i moderniji, izbalansiraniiji pogled na ženske likove – dok Zamarovský u natuknici „Briseida” prikazuje Ahileja i njegovu robinju praktički kao antičke Romea i Juliju, Giesecke je realističnija te navodi činjenicu da je upravo Ahilej ubio cijelu Briseidinu obitelj, a nju učinio svojom robinjom. Možda je prisutno i blago idealiziranje ženskih likova, npr. kad u natuknici o Ateni objašnjava preklapanja s Aresom, Giesecke navodi da je Atena bila božica obrambenih ratova. Ipak, budući da je u Trojanskom ratu Atena bila na strani Grka, tu bi tvrdnju trebalo revidirati. O odnosu između ova dva priručnika može se zaključiti da se nadopunjavaju i da svaki ima svoje vrline.

Gieseckin priručnik nakon posljednje grupe natuknica sadrži i nekoliko dodataka. Dodatak o bogovima na str. 318 donosi popise nekoliko skupina božanstava: glavnih grčkih i rimskih bogova, praiskonskih bogova, bogova vjetra, Muza, Gracija (Harita), Suđenica (Mojri), Furijska (Erinija) i Titana. Ovakvi su popisi korisni jer donose sustavan pregled, no u ovom konkretnom slučaju mogu biti i zbunjujući. Kod Giesecke Eoju i Selenu možemo naći i pod praiskonskim bogovima i pod Titanima, dok se Titan Helije nalazi samo u prvoj od ove dvije skupine, kao i Eol koji nije naveden i kao bog vjetra. Moglo bi se raspravljati treba li ova četiri božanstva uopće uvrštavati među praiskonske bogove – kod Hesioda oni nisu među prvim nastalim bogovima, iako svi predstavljaju osnovne dijelove prirode. Nakon ovog dodatka nalazi se još jedan vrlo koristan dio, glosar antičkih izvora u kojem su navedeni antički pisci čija su djela važna za poznavanje mitologije, a među kojima se može pronaći i opskurne pisce poput Antonina Liberala i Partenija.

Prijevod Marka Marasa korektan je, ali na nekim mjestima potrebno je dublje poznavanje građe. Iako se, primjerice, na str. 8 autorica oprezno suzdržava od iznošenja stavova o homerskom pitanju (*the time it /sc. the Iliad/ was committed to writing*), taj dojam ne bismo stekli iz prijevoda koji glasi „kad je *Ilijada* napisana”, iako bi bilo bolje reći „zapisana”. U natuknici o božici Ateni nalazimo da je ona „oprostila Orestu što je ubio vlastitu majku”, iako je učinila i nešto više pa ga oslobodila krivnje za taj zločin (*acquitted him of murder*); u natuknici o Psihi dotična je „dobila pomoć iz kule”, iako bi izvorno *Psyche had help from the tower* preciznije bilo prevesti kao „dobila pomoć od kule” – naime, upravo kula s koje se

Psiha namjeravala baciti daje nesretnoj junakinji dobar savjet i sprečava njezino samoubojstvo. Poseban izazov za prevodioca autoričina je sklonost da engleske riječi latinskog podrijetla upotrebljava u izvornom značenju, koliko god takva uporaba bila osebujna: riječ *culture* ona koristi i u značenju „obrada tla”, tako da u natuknici o Triptolemu rečeni lik ne bi trebao biti „kulturni heroj”, nego heroj-zaštitnik poljoprivrede; u natuknici o Asklepiju navedeno je da su se ljudi liječili „tijekom inkubacije” (u originalu *during incubation*), no bilo bi točnije ovo prevesti „u snu” ili „za vrijeme spavanja”. Bilo bi dobro da su nazivi književnih djela na hrvatskom usklađeni s onima u *Leksikonu antičkih autora* (npr. ep Apolonija Rodanina navesti kao *Doživljaji Argonauta*, a ne *Putovanje Arga*). Čitatelja bi moglo zbuniti malo slovo u riječima kao što su titani, muze i dr. Iako tako predlaže pravopis Instituta za hrvatski jezik, možda bi zbog tradicije i jasnoće trebalo ostaviti veliko slovo kao u dosadašnjoj literaturi.

Osim vrijednog sadržaja, knjiga je vrlo atraktivno opremljena i obogaćena dojmljivim ilustracijama Jima Tierneya, te će opravdano naći mjesto na mnogim policama ljubitelja klasične književnosti i zaljubljenika u mitologiju.

Petra Matović